

[Jørgen Jensen.]

kendsgerning, så længe vi herinde bestemmer, den skal kunne bruges, men ikke, når de, som har brug for den, vil bruge den. Det er disse forhold, der er baggrunden for, at arbejdsretten må fjernes, og at forligsmandsloven må fjernes, så længe man har et system, hvor man i øvrigt lader jungleloven råde i de kampe, som finder sted om fordelingen på arbejdspladserne.

Arbejdsministeren (Erling Jensen):

Hr. Jørgen Jensen har stort set talt for sig selv, og det er jeg glad for. Andre har svaret ham, og det er jeg også glad for. Men hr. Jørgen Jensen kom til sidst med en bemærkning om, at forligsmanden var en slags bugtalerdukke, og det tror jeg nok vi skylder både den nuværende og tidligere forligsmænd at reagere over for.

Vi har i dette land – i øvrigt i bred overensstemmelse med arbejdsmarkedets parter – fundet forligsmænd af overordentlig høj menneskelig kvalitet, med en meget betydelig viden og med megen selvstændig handleevne, og det var efter min mening et utiltalende stød under bæltstedet til en ikke tilstedeværende, hr. Jørgen Jensen lod sig forlede til i sorgen over, at han har så lidt tilslutning til sine synspunkter.

Når jeg alligevel er her, vil jeg sige til hr. Honoré, at jeg ikke finder anledning til at opbygge et særligt udvalg for at drøfte erfaringer med en lovgivning, som vi til enhver tid kan drøfte i arbejdsmarkedsudvalget.

Jørgen Jensen (DKP):

Det, vi diskuterer her i dag, er forligsmandsloven, forlignsinstitutionen og -systemet, og for mig var forligsmanden ikke en bestemt person, men det drejer sig simpelt hen om den kendsgerning, at arbejdsministeren denne gang, som jeg også sagde, greb ind i forlignsinstitutionens arbejde, kaldte den til sig og sådan set gav den det diktat, som senere blev en skitse og derefter et mæglingforslag. Derfor er der ikke noget angreb på nogen ikke-tilstedeværende eller noget stød under bæltstedet. Det er selve systemet, som denne gang viste sig som det, det reelt var, nemlig regeringens mulighed for at gribe ind i overenskomstforhandlingerne.

Jeg ved godt, at vi tidligere har diskuteret det, og at arbejdsministeren har benægtet det,

men det er alligevel, i hvert fald som det var tidsterminmæssigt, en kendsgerning, at den skitse, der fremkom, fremkom efter et møde i arbejdsministeriet, hvor arbejdsministeriets økonomer havde været til stede. Ganske vist havde de vist ikke blandet sig i dette, men bare været der hele natten, men kendsgerningen er, at det var det, der skete.

Om dette med at tale for sig selv gælder, at det jo er noget, der sker i dette folketing, men det, der er kendsgerningen, er, at store dele, ja, 100.000 arbejdere, har formuleret dette krav om at få arbejdsretten væk og at få forligsmandsloven ændret eller helt fjernet, så derfor tager jeg ret fortrøstningsfuldt på bemærkningen om, at vi taler for os selv. Vi taler som repræsentanter for dem, der i arbejderklassen har set nødvendigheden af, at arbejderne bliver stillet friere i den kamp, der skal føres ude på arbejdspladserne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Erlendsson):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om øget adgang til deltidsbeskæftigelse [af Bertel Haarder m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 23. Fremsat 22/3 77).

Forslaget sattes til forhandling.

Arbejdsministeren (Erling Jensen):

Det foreliggende forslag til folketingsbeslutning om øget adgang til deltidsbeskæftigelse angår ansatte på det private arbejdsmarked, og forslaget svarer overvejende til andet led af det forslag til folketingsbeslutning om samme emne, som venstre fremsatte i sidste folketingsamling.

Da det tidligere forslag blev indgående drøftet ved første behandling i november 1976,

[Arbejdsministeren.]

skal jeg ikke gå nærmere ind på indholdet, men henvise til de bemærkninger, jeg dengang fremsatte.

Det foreliggende forslag er i forhold til det tidligere uddybet med en bestemmelse, der tager sigte på at hindre, at ledelsen og de ansatte på grund af bestemmelser i en overenskomst afskæres fra lokalt at etablere deltidsordninger, de kan blive enige om.

I bemærkningerne til forslaget henviser forslagsstillerne til bestemmelserne om deltidsarbejde i fællesoverenskomsten mellem industri-fagene og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark og SID, som også findes i f. eks. jern- og metalindustriens overenskomst. Det fremgår af disse bestemmelser, at virksomhederne kun under visse nærmere betingelser kan antage arbejdstagere til deltidsarbejde, og at virksomhederne normalt ikke må reducere antallet af fuldtidsbeskæftigede i forbindelse med etablering af dette arbejde.

Spørgsmålet om, hvorvidt der på det private arbejdsmarked skal være adgang til deltidsbeskæftigelse og i bekræftende fald i hvilket omfang, er traditionelt et af de områder, der drøftes ved forhandling mellem arbejdsmarkedets parter, og de af forslagsstillerne fremhævede eksempler på overenskomstbestemmelser om deltidsarbejde er for mig netop et eksempel på, at deltidsbeskæftigelse er et spørgsmål, som arbejdsmarkedets parter er opmærksomme på, og hvor muligheder og problemer varierer fra branche til branche og derfor kræver en branchekyndig behandling.

Hvor det er praktisk muligt, er der jo også allerede i vid udstrækning inden for det store overenskomstområde aftalt adgang til deltidsbeskæftigelse. I nogle tilfælde indeholder aftalerne ikke særlige begrænsninger, i andre tilfælde, som f. eks. inden for de områder, jeg nævnte før, har parterne i overenskomstforholdet fundet det hensigtsmæssigt at aftale visse begrænsninger i arbejdsgiverens adgang til at antage arbejdstagere på deltid.

Jeg ser meget positivt på anvendelse af deltidsbeskæftigede, men adgangen til deltidsbeskæftigelse kan have så indgribende og på mange måder på forhånd ret uberegnelige virkninger, at det vil være meget vanskeligt for andre end netop parterne selv at vurdere problemerne og deres løsning.

Jeg mener derfor fortsat, således som jeg også gav udtryk for det ved førstebehandlin-

gen i november, at det ikke ville være rigtigt, om regeringen som foreslået af venstre optog forhandling med arbejdsmarkedets parter på dette område, og jeg kan derfor ikke anbefale det foreliggende forslag til folketingsbeslutning.

Erling Dinesen (S):

Det er rigtigt, som arbejdsministeren lige har nævnt det, at vi drøftede spørgsmålet om deltidsbeskæftigelse, især inden for den offentlige sektor, i forbindelse med augustforhandlingerne; der er blevet truffet en aftale herom, og denne aftale er ført ud i livet.

Forholdene er imidlertid mere komplicerede på det private arbejdsmarked. Man kan vel næsten sige, at der kendes tre mønstre. Der er simpelt hen på det private arbejdsmarked områder, hvor der ikke er mulighed for deltidsarbejde. Det gælder f. eks. byggefagene og store dele af industrien, og det gælder forskellige lønmodtagergrupper, f. eks. arbejdslederne, værkførere og andre lignende grupper.

Så har vi hele det voksende serviceområde, og her er det største jo HK-området, hvor der ikke findes begrænsninger, når talen er om arbejdstiden, og noget helt tilsvarende gælder på andre serviceområder. Der er altså for så vidt fri personlig aftaleret om arbejdstid, i alle tilfælde er det den måde, det praktiseres på inden for disse områder.

Så er der som nævnt i forslaget de særlige aftaler, som Arbejdsgiverforeningen har indgået med Kvindeligt Arbejderforbund og Centralorganisationen, aftaler, som er indgået af mange grunde, men også for at undgå misbrug og et for hårdt arbejdstempo. Men på en række områder er der altså ingen begrænsninger.

Jeg må som arbejdsministeren sige, at det her drejer sig om problemer, som kun arbejdsmarkedets parter på de enkelte områder har fornødent kendskab til, og derfor kan vi ikke gå ind for forslaget. Jeg mener, det er fagligt forhandlingsstof, men vi kan jo få flere oplysninger herom under udvalgsarbejdet. Vi har jo god tid nu, da overenskomsterne er forlænget for en 2 års periode.

Så vil jeg gerne føje til, at det er en misforståelse, hvis man tror, at der ikke er sket noget på dette felt. Det er ikke så forfærdelig mange år siden, at der blev åbnet mulighed for deltidsforsikring i arbejdsløshedskasserne, og lad mig nævne, at det allerede nu er sådan, at 30

[Erling Dinesen.]

arbejdsløshedskasser med tilsammen 780.000 medlemmer har regler om deltidsforsikring. Det fortæller jo lidt om den udvikling, der er i gang.

Lad mig også nævne, at der i 1972 var 20.800 deltidsforsikrede i arbejdsløshedskasserne, medens der i 1976 var 84.266 deltidsforsikrede. Der er altså sket en vældig udvikling i kraft af de aftaler, der er truffet på de enkelte områder. Lad mig nævne, at af de godt 84.000 var de 65.000 medlemmer af enten HK, Kvindeligt Arbejderforbund eller Husligt Arbejderforbund. Det er altså i særlig grad inden for servicesektoren, der har været et behov og der er truffet aftaler herom, og jeg er ikke i tvivl om, at man også på andre områder vil kunne forhandle sig frem til de fornødne aftaler, såfremt behovet er til stede, og såfremt man finder det hensigtsmæssigt. Men som sagt, det er ikke noget, vi kan afgøre her i folketinget, jeg mener, vi må overlade det til arbejdsmarkedets parter.

Glensgård (FP):

Jeg kan i det store og hele tilslutte mig hr. Erling Dinesens bemærkninger om venstres forslag om deltidsbeskæftigelse. Forslaget har jo været behandlet tidligere, det blev fremsat af daværende folketingsmedlem fru Kirsten Sparre Andersen, og det var til behandling den 19. november 1976. Fremskridtspartiets ordfører i sagen, hr. Hölge, var på det tidspunkt inde på, at vi nødig ville gribe ind i arbejdsmarkedets parters frie forhandling. Vi har i denne henseende ikke ændret standpunkt, og jeg ser ligesom hr. Erling Dinesen ikke nogen mulighed for, at vi fra folketinget skal gribe ind som foreslået nu af hr. Bertel Haarder.

Vi medvirker gerne i et aktivt udvalgsarbejde om forslaget, idet det er klart, at når folketinget behandler sådanne problemer, vil det kunne bevirke, at arbejdsmarkedets parter ser anderledes på sagen ved de kommende forhandlinger. Men umiddelbart kan vi ikke støtte det af hr. Bertel Haarder fremsatte forslag.

Grethe Fenger Møller (KF):

Forslaget til folketingsbeslutning om øget adgang til deltidsarbejde på det private arbejdsmarked har efter det konservative folkepartis opfattelse et meget positivt sigte. Vi kan støtte intentionerne bag forslaget. Det fore-

kommer rigtigt, at de privat ansatte i lighed med de offentligt ansatte får mulighed for at få et friere valg af arbejdstid, når der på den enkelte arbejdsplads kan opnås enighed derom mellem ledelsen og arbejdstagerne.

I bemærkningerne til forslaget henvises der til HKs ældreundersøgelse fra 1976, hvoraf det fremgår, at næsten halvdelen af de 1.500 adspurgte ønskede nedsat arbejdstid. Det er sikkert rigtigt, at en øget adgang til deltidsarbejde vil have betydning for mange ældre arbejdstagere.

Men det er min opfattelse, at det ikke alene er ældre mennesker, der ønsker nedsat arbejdstid; der findes mange mennesker i vores samfund, der ikke har helbred eller fysik til at klare en hel dags arbejde, men som godt på tilfredsstillende måde kan klare et deltidsjob. Jeg tror også, der er mange, der ønsker nedsat arbejdstid i en vis periode, f. eks. for at have mulighed for at videreudanne sig eller måske for at få en helt ny uddannelse.

Det er også min opfattelse, at en øget adgang til deltidsarbejde vil kunne medvirke til at skabe en bedre familiepolitik. For familier med mindreårige børn kan det være af stor betydning, at forældrene i en kortere eller længere periode kan få nedsat arbejdstid.

Jeg finder det vigtigt at præcisere, at forslaget både omfatter mænd og kvinder. Vi ved jo, at de deltidsstillinger, der findes i dag, næsten udelukkende bestrides af kvinder, hvorfor det ud fra et ligestillings spørgsmål vil være vigtigt at få præciseret, at også mænd har ret til deltidsarbejde. De områder, hvor der inden for den private sektor indtil nu har været truffet aftaler i overenskomsterne om adgang til deltidsarbejde, er jo områder, der traditionelt er typiske kvindefag, og jeg finder det glædeligt, om man kunne udvide dette område til også at gælde sektorer, hvor mænd traditionelt er beskæftiget.

Det er mit håb, at også mænd, hvis man får fjernet de bestemmelser i overenskomsterne, der forhindrer deltidsarbejde, således at der på den enkelte virksomhed kan aftales passende deltidsordninger, vil benytte sig af denne adgang til deltidsarbejde.

Jeg har aldrig kunnet forstå argumentet om, at det skulle være vanskeligt for folketinget at tage stilling til disse ting, selv om vi i princippet anerkender arbejdsmarkedets parters ret til

[Grethe Fenger Møller.]

frit at forhandle; der findes jo så mange andre områder, hvor man har grebet ind eller er kommet med henstillinger fra folketingets side.

Lindinger (CD):

Alle bestræbelser på at øge beskæftigelsen under en eller anden form må man naturligvis vise den største sympati. Der er ingen tvivl om, at dette forslag indebærer meget godt, det er blot et princip for CD, at vi ser på hele beskæftigelsesspørgsmålet under ét, at vi ligesom får de brudstykker af et mønster, som jeg vil kalde dette, sammenfattet og drøftet i en helhed. Der vil blive flere drøftelser, CD har selv stillet en forespørgsel til statsministeren, hvori vi som bekendt forespørger, hvilke initiativer regeringen planlægger med henblik på at fordele den tilstedeværende arbejdsmængde på arbejdstagerne. Samtlige disse diskussioner og drøftelser, der er planlagt – der er også planlagt en større drøftelse i arbejdsmarkedsudvalget – vil CD gerne se på som en helhed, og vi vil derfor ikke på nuværende tidspunkt udtale os hverken for eller imod dette forslag, men bare følge dets videre færd. Sympatien er der, men jeg tror næsten, at jeg må give arbejdsministeren ret – og det er jeg for så vidt ikke så ked af – i, at vi nok skal arbejde i en lidt større sammenhæng. Nu brugte arbejdsministeren lidt kraftigere udtalelser i sin afvisning; vi mener, at man kun kan se med sympati på alle gode bestræbelser for at løse beskæftigelsesspørgsmålet, men vi er alligevel enige med arbejdsministeren i, at det skal ske i en lidt anden form.

Ole Henriksen (SF):

Bemærkningerne til det foreliggende beslutningsforslag rummer nogle udtalelser, jeg har hæftet mig ved, og som vi kan erklære os fuldt enige i, i hvert fald som målsætning, og det er følgende:

»Forslaget tilsigter at øge selvbestemmelsen på det enkelte arbejdssted, således at ledelsen og de ansatte ikke af overenskomsten forhindres i at etablere de deltidsordninger, de lokalt kan blive enige om.«

Det synes jeg er en udmærket målsætning, men vi kan ikke forestille os, at den overenskomst, man her taler om, skulle forhindre, at man lavede den slags ting, skulle være indgået af de ansatte selv med ledelsen. De ansatte ville i hvert fald sørge for at få væsentlig indflydelse på det, hvis det var et ønske fra de an-

satte selv at indgå i arbejdsfordelingsordninger. Vi har sympati – navnlig på to områder, hvor vi gerne vil diskutere meget seriøst, hvordan vi kunne åbne op for det uden at komme til at genere arbejdsmarkedet i almindelighed. Det kunne ske i form af henstillinger til arbejdsmarkedet. For det første er der de ældre. Jeg synes, at man kunne sætte en aldersgrænse og sige, at her kan vi uden at genere arbejdsmarkedet prøve at give de ældre større muligheder for at få halvtidsarbejde, eller hvor mange timer de nu måtte ønske at få. For det andet er der de yngre. Vi mener, at mange, der er under uddannelse, også kunne have brug for at få nogle jobs, som ikke krævede, at de var der hele dagen.

Der er altså for mig at se et behov for at diskutere disse ting. Men jeg vil lige sige til forslagsstillerne, at der er nogle andre ting, der skal tages i ed her. Der findes folk, der arbejder 40 timer og skal arbejde 40 timer om ugen for at kunne leve anstændigt, og den gruppe må ikke generes, og der er en anden gruppe, der også skal tages hensyn til: akkordarbejderne. Nu er jeg ikke tilhænger af akkordarbejde, men der findes immervæk mange akkordarbejdere, navnlig blandt kvinder. De steder, hvor jeg har set kvinder arbejde på deltid, er det selvfølgelig meget fristende at få frisk arbejdskraft ind på skift om dagen, som så kan konkurrere helt ulige med dem, som skal sidde der i 8 timer om dagen. Derved nedbryder de de akkordsystemer, som de, der skal være der 8 timer om dagen, skal leve af.

Det er nogle af de ting, vi er positive over for og gerne vil diskutere. Det er jo efterhånden blevet almindeligt, at folketinget blander sig meget kraftigt i overenskomstområderne – det nævner alle, og det har vi jo også lige haft en længere debat om – men så må venstre også se lige så positivt på et forslag, vi har fremsat ud fra de samme intentioner, nemlig et forbud mod overarbejde. For det kan jo ikke nytte noget, at der er nogle, der ved at arbejde over tager pladsen op for andre, som gerne vil yde en indsats en kortere del af dagen.

Jørgen Jensen (DKP):

Vi kan ikke støtte dette forslag, og jeg føler heller ikke nogen lyst til nu at begynde at diskutere, hvad der skal ske ved de kommende overenskomstforhandlinger. Vi har lige været igennem en debat her en uge for at blande os i de overenskomster, der nu er afsluttet, og

[Jørgen Jensen.]

skulle vi allerede nu begynde at diskutere, hvad der skal ske med dem i 1979, synes jeg næsten, det er for groft, efter den diskussion vi har haft.

Jeg må dog lige komme med den bemærkning, da der nu ligesom har været lidt vanskelighed med at finde ud af, at der er forskel på DKP og SF, at jeg er af den opfattelse, at en overenskomst i allerhøjeste grad skal kunne forhindre gennemførelse af deltid, hvis overenskomsten er affattet med henblik på værn af arbejderne. Derfor må jeg sige, at vi heller ikke ønsker at medvirke på det område.

I anledning af bemærkningerne om nedsat arbejdstid på grund af helbred, alder o. lign., der er kommet fra bl. a. den konservative ordfører, må jeg gøre opmærksom på, at der jo var en gruppe mennesker, som alle var enige om af helbredsmæssige grunde havde behov for at få nedsat arbejdstid, og det var skifteholdsarbejderne. Jeg skal bare erindre om, at dette ting bl. a. gennem augustforliget og indgreb i overenskomstsituationen var med til at forhindre disse mennesker, som man ødelægger helbredet på, i at få nedsat arbejdstid.

Vi kan ikke medvirke til dette forslag.

Bolvig (RV):

Jeg tror, der er et almindeligt udbredt folkeligt ønske om lettere adgang til deltidsarbejde, og det fremgår da også af en lang række forskellige undersøgelser, ikke kun socialforskningsinstituttets, men også en lang række andre undersøgelser. Det er vel også således, at når vi som medlemmer af dette ting er ude omkring i landet for at besøge forskellige arbejdspladser, får vi en fornemmelse af, at der netop er et stort ønske om en indførelse af deltidsarbejde.

Det radikale venstre så gerne, at regeringen kunne inspirere arbejdsmarkedets parter til at lette mulighederne for deltid – og jeg lagde mærke til, at ministeren udtrykte sympati for tanken, men alligevel vendte sig mod forslaget. Nu er det at inspirere jo ikke det samme, hr. minister, som at gribe ind, men jeg ved fra personlig erfaring under samarbejde med ministeren, at ministeren absolut har evner til at inspirere, og hvis viljen virkelig var til stede, er jeg slet ikke i tvivl om, at ministeren ville kunne opnå ganske meget, hvis der straks blev optaget forhandlinger med arbejdsmarkedets parter.

Forslaget tilsigter jo at øge selybestemmelsen på den enkelte arbejdsplads, således at ledelsen og de ansatte efter fælles aftale kan etablere deltidsordninger. Nu har vi jo fået indført deltidsordninger inden for det offentlige område, og jeg formoder, at ministeren kan bekræfte, at det forløber med en absolut succes. Så synes jeg også, det er rimeligt, at vi ikke kun diskuterer, men også forsøger at gå videre inden for det private arbejdsmarked.

Jeg tror, at man ved at gennemføre et forslag som dette ville kunne fremme trivselen og miljøet, og jeg er sikker på, at det ville hjælpe ældre og ville glæde ægtefæller med børn, altså i det hele taget have en lang række positive virkninger. Det ser med andre ord særdeles besnærende ud, men jeg erkender meget vel, som også ministeren var inde på, at hvor besnærende det end ser ud, rummer det adskillige faldgruber. Der er spørgsmålet om anciennitet, der er spørgsmålet om tempoforøgelse, som man absolut godt kan være overordentlig nervøs for, og der er en del understøttelsesspørgsmål. Derfor egner forslaget sig også til et meget tilbunds gående udvalgsarbejde, og fra det radikale venstres side skal vi sige, at vi ser med sympati på forslaget og også gerne vil medvirke i udvalget til, at der kan blive forelagt et forslag gældende det private arbejdsmarked.

Honoré (KrF):

I den skriftlige fremsættelse af dette forslag udtrykker forslagsstillernes ordfører, hr. Bertel Haarder, at venstre med tilfredshed har bemærket, at den ene halvdel af venstres tidligere fremsatte deltidsforslag i betydeligt omfang er blevet imødekommet gennem udsendelse af cirkulærer om øget deltidsbeskæftigelse for de offentligt ansatte.

Taget efter ordlyden er det, ligesom hr. Bertel Haarder etablerer en årsagssammenhæng mellem venstres tidligere forslag og disse cirkulærer. Det er efter min mening ret misforståeligt, idet det i augustforligets tekst, før venstre fremsatte sit forslag til folketingsbeslutning, indgik, at man skulle søge øget adgang til deltidsbeskæftigelse inden for den offentlige sektor, og det er i konsekvens af augustforliget og det afsnit heri, som kristeligt folkeparti lagde stor vægt på at få ind, at der er kommet disse cirkulærer, det skyldes ikke hr. Bertel Haarders og partiet venstres initiativer på dette om-

[Honoré.]

råde. Jeg mener, at man burde have undgået en sådan formulering, der lægger misforståelser meget nær.

Vi er, som det vil fremgå af det foregående, meget positive over for tanken om deltidsbeskæftigelse. Nu har man fået mulighed for det inden for den offentlige sektor, og vi håber så også, det bliver muligt inden for den private sektor.

Vi mener, det har stor betydning på en række områder. Det kan sikkert medvirke til at reducere arbejdsløsheden, og vi tror, det kan have en meget vigtig familiepolitisk betydning, idet det gør det muligt for forældre, især forældre med mindre børn, at lade i hvert fald den ene ægtefælle have deltidsarbejde og derved få mere tid til at være hjemme hos børnene. Det har betydning for det miljø, de vokser op i, at der er denne omsorg fra en af forældrene. Vi tror også, det har en positiv helbredsmæssig betydning for en hel del mennesker. Men når det er sagt, vil jeg sige, at vi er mere tvivlende, hvad angår fremgangsmåden. Venstre foreslår, at regeringen opnår dette ved at optage forhandling med parterne. Man vil normalt hertil sige, at dette må være aftalestof parterne imellem, og vi må spørge venstre: anser venstre det virkelig for muligt at opnå så meget? Vil det skabe præcedens for en lang række andre indgreb på arbejdsmarkedet?

Vi er altså sympatisk indstillet over for tankerne bag forslaget, men vi vil gerne undersøge det realistiske i den fremgangsmåde, der her er foreslået.

Alice Hedegaard (DR):

Retsforbundet kan principielt tilslutte sig ønsket om øget adgang til deltidsbeskæftigelse, men vi kan ikke medvirke til en indblanding i det private arbejdsmarkedets overenskomster. Selv om der i venstres forslag gives udtryk for, at man ikke ønsker at presse noget ned over virksomhederne, er det dog en indblanding i overenskomsterne, som efter retsforbundets mening er arbejdsmarkedets parterers sag. Man må ikke være blind for, at øget adgang til deltidsbeskæftigelse rummer den fare, at visse arbejdsgivere fristes til at nedskære arbejdstiden mod den ansattes ønsker, og det er vel denne risiko, der er grunden til det forbehold, som fællesoverenskomsten mellem industrifagene og Kvindeligt Arbejderforbund tager.

Forudsætningen for, at virksomhederne kan antage arbejderne til deltidsarbejde, er, at disse ikke i forvejen har beskæftigelse på fuld tid. Deltidsbeskæftigelse skal med andre ord ske, fordi den pågældende ønsker det, men ingen bør kunne tvinges til at nedsætte arbejdstiden.

Deltidsbeskæftigelse er et stort ønske fra mange, især kvinder, der som oftest har både ude- og hjemmearbejde, så tanken om bedre muligheder for deltid er helt afgjort rigtig, men det skal efter retsforbundets mening ikke være noget, folketetinget beslutter.

Kurt Hansen (VS):

Det er en lille smule forunderligt at høre på de partier, som netop har været med til at gribe ind i overenskomsten, og som igennem det seneste par år har været med til at lave en række love, der fratager arbejderne ude på arbejdspladserne muligheden for at få indflydelse på egne løn- og arbejdsforhold. Jeg synes, det er en smule forunderligt at høre i dag, at her bør vi lægge tingene ud til afgørelse på arbejdspladserne lige netop i en sag, hvor man ved, at de borgerlige partier har en speciel interesse i at få en sag lagt ud på arbejdspladserne, fordi det er dér, pression kan sættes ind, idet den enkelte arbejdsgiver til enhver tid kan skille sig af med arbejdere, der ikke ønsker at følge vedkommende arbejdsgivers anvisning på, hvordan arbejdstiden til enhver givne tid skal være indrettet.

VS er modstander af dette forslag. Det gav vi også udtryk for ved behandlingen den 19. november 1976, men vi fremhævede også – og det vil jeg da godt gøre igen meget kort – at vi ville se positivt på en lovgivning à la den, man har i Sverige, hvor unge med børn har mulighed for nedsat arbejdstid i en kortere eller længere periode. Sådan nogle tanker kan vi godt gå ind for. Vi kan også gå ind for nogle ordninger, som er med til at sikre de ældre på arbejdsmarkedet en kortere arbejdstid om dagen, men så skal vi have en hel række betingelser stillet op, f. eks. at man ikke kan bruge dette til at camouflere arbejdsløsheden, og at man ikke kan få de halvtidsansatte eller deltidsansatte til at skruer tempoet yderligere op. Der er jo netop, som hr. Ole Henriksen nævnte, et stort problem omkring akkordarbejderne, som man kunne forestille sig blev deltidsansatte. Der ville her virkelig være en udspikuleret mulighed for snedige arbejdsgivere for at få skiftet

[Kurt Hansen.]

arbejdskraften ud to gange om dagen. Det ville oplagt være en mulighed.

Jeg tror, at generelt ville det forholde sig sådan, at deltidarbejde ville betyde en tempoopskruning, og denne tempoopskruning ville i sig selv have den efter vores mening negative virkning, at den slår ind og skaber en decideret forringelse af værdien på arbejdskraften. Det er vi ikke særlig glade for. Men hvis man kan skabe sikkerhed for, at kun folk, som har en reel interesse i dette ud fra en bestemt situation – at de har børn, at de er blevet ældre – kommer på deltid, og at det ikke får indflydelse og konsekvenser i øvrigt på arbejdsmarkedet, vil vi da godt være med til noget sådant.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Haarder) (V):

Venstre ønsker ikke, at nogen skal blive tvunget til noget som helst. Vi ønsker tværtimod at give lønmodtagere og arbejdsgivere på den enkelte arbejdsplads større frihed til at aftale arbejdstider, der afviger fra normen, når de kan blive enige derom, og kun når de kan blive enige derom. Begge parter har altså vetoet. Det bedes fru Alice Hedegaard og hr. Kurt Hansen bemærke.

Friheden er i dag stærkt beskåret, fordi overenskomsterne på meget store områder rummer bestemmelser om, at man ikke må omsætte fuldtidsstillinger til deltidstillinger, og vi ønsker, at ministeren skal optage forhandlinger med arbejdsmarkedets parter for at få fjernet disse hindringer, fordi det er en sag, der angår socialpolitikken, herunder familiepolitikken og ældrepolitikken. Derfor kan vi ikke afvise enhver tale om noget sådant med henvisning til den hellige aftalefrihed for organisationerne, for her drejer det sig om de enkeltes frihed til hver på deres sted at aftale afvigende arbejdstider, hvilket jo ikke generer andre virksomheder det allermindste; dér kan begge parter blot sige nej. Blot én af dem siger nej, bliver der ikke noget ud af det. Det er kun, når begge kan blive enige, at dette overhovedet kommer på tale.

Det er også et spørgsmål om at give småbørns forældre friere valg af familiemønsteret, og det er et spørgsmål om at give de mange ældre, som ifølge denne HK-undersøgelse, som vi lægger megen vægt på, meget gerne vil bevare en tilknytning til arbejdsmarkedet, mulighed herfor. $\frac{1}{3}$ af dem vil gerne fortsætte ud

over deres faste aldersgrænse, men de fleste stiller som betingelse, at de kan få deltidarbejde. Det har vi ingen begrundelse for at nægte dem. Derved er de jo med til at øge den indkomstmasse og tjene de penge, hvoraf finansministeren skal tage sine skatter. Vi har ingen begrundelse for at hindre nogen i at være erhvervsaktive, hvis de ønsker det.

Det er også et spørgsmål om arbejdsproduktivitet. Nogle steder er det simpelt hen praktisk, og dér har man virkelig gode erfaringer med deltidarbejde. Jeg kan ikke acceptere den begrundelse, som bl. a. hr. Kurt Hansen kom med, nemlig at netop fordi der nogle steder er fordele ved det, vil man ikke gå med til det, for arbejdsgiveren skal sandelig ikke have en fordel, han ikke har betalt for. Som om lønmodtagerne i kongeriget Danmark er helt uden midler. Det synes jeg dog ikke vi har indtryk af at de er.

Nogle tror, at dette forslag er et forslag til bekæmpelse af arbejdsløsheden – jeg tror, at bl. a. hr. Lindinger havde tolket det sådan – men det er det ikke. Vi håber, at så mange som muligt af dem, der i dag er uden for arbejdsmarkedet, især af de ældre, vil benytte en øget adgang til deltidbeskæftigelse til i endnu nogle år at holde dampen oppe. Det kan man som regel oven i købet få deres læger til at anbefale.

Forslaget skal ses i sammenhæng med vores forslag om at afskaffe konfiskeringen af pensionisters ekstraindtægter, det forslag, der var til behandling i forgårs. Det ville være lykkeligt, om vi kunne vende den udvikling, der betyder, at flere og flere bliver skubbet ud af arbejdsmarkedet, hvorved der bliver færre til at yde og flere til at leve af andres betalte skatter. Vi tror nemlig, ligesom alle økonomer, ikke en døjt på spådommen om permanent arbejdsløshed på grund af automation. Aldrig har så få været ansat ved funktioner, der kan automatiseres. Behovene er aldeles uendelige, og mængden af arbejde er uendelig i ethvert samfund, også selv om man begrænser det arbejde, der belaster miljø og ressourcer. Hvis vi selv skulle producere vores nuværende forbrug, havde vi fuld beskæftigelse, det beviser betalingsbalanceunderskuddet, og derfor mener jeg, at socialdemokratiet i højere grad skulle interessere sig for forslag af denne art end for forslag om sabbathalvår hvert 5. år, og hvad andet man har diskuteret i Oslo, for derved er man jo med til at undergrave velfærdssamfundets ind-

[Bertel Haarder.]

tægtsside, og det er meget farligt. Hvad det gælder om, er at give folk lov til selv at bestemme, hvor meget de vil bestille, og at føre en politik, der ikke forhindrer dem i det eller afskrækker dem fra det.

Ministerens to argumenter kan jeg ikke acceptere som gode argumenter. Ministeren siger, at det skal man ikke begynde at blande sig i. Ja men ministeren har selv blandet sig i spørgsmålet vedrørende overarbejde, han har selv optaget forhandling med arbejdsmarkedets parter med henblik på at få begrænset overarbejde. Nu siger vi: gør det samme med henblik på at øge adgangen til deltidsbeskæftigelse!

Hvis arbejdsministeren og hr. Erling Dinesen har ret i, at der visse steder er problemer i forbindelse med deltidsbeskæftigelse, kan jeg ikke se, hvorfor parterne på den enkelte arbejdsplads ikke skulle kende disse problemer. Hvis blot én af parterne siger: nej, det er der visse problemer ved, så bliver der jo ikke noget ud af det. Hvad er det, der gør, at man tror, hovedorganisationerne, som indgår disse overenskomster, har bedre indblik i, hvorvidt det på den enkelte arbejdsplads er vanskeligt med deltidsordningerne, end de enkelte parter selv på det enkelte arbejdssted? Jeg synes virkelig, dette trænger til en nærmere forklaring, som vi må have i udvalget om ikke andet.

Så vil jeg gøre opmærksom på, at FTF har accepteret dette forslag, og at venstres hovedbegrundelse er en HK-undersøgelse. Kan det slet ikke gøre indtryk på socialdemokratiets ordfører? Det skulle undre mig, hvis det ikke gjorde det.

Men jeg vil i det store og hele sige tak for en modtagelse, en behandling, som har været meget mere positiv end sidst, og jeg tror, at når vi får besvaret de mange udmærkede spørgsmål, der blev stillet i udvalget, vil indstillingen blive endnu mere positiv. Jeg vil godt sige, at grunden til, at vi straks har genfremsat dette forslag, netop er, at vi ikke fik besvaret disse spørgsmål, og at vi mener, at dette skal tages i tide, så det ikke er noget, der skal hvirvles op midt i den næste overenskomstsituation, hvor der er nok af andre ting at tale om.

Arbejdsministeren (Erling Jensen):

For at der ikke skal opstå nogen misforståelser, vil jeg gerne gentage, hvad jeg sagde i mit første indlæg. Jeg anser det for overordentlig værdifuldt, at den størst mulige del af befolk-

ningen og også dette folketing diskuterer begrebet deltidsarbejde, dets muligheder, dets begrænsninger, dets fordele og dets for visse grupper af befolkningen i givne situationer mulige ulemper.

Dér, hvor jeg gerne vil hen, er, at vi har haft en dag i dag, og vi havde en dag i torsdags og en i fredags, hvor der er faldet overordentlig mange bemærkninger i denne sal om arbejdsmarkedets parter som interesseorganisationer. Disse bemærkninger har ikke altid været positive. Det er de fra min side, men det har de altså ikke altid været i denne sal. De har dog været udtryk for, at man mener, at er der noget, der interesserer f. eks. dansk fagbevægelse, så er det dens enkelte medlemmers størst mulige trivsel og muligheder.

Det er baggrunden for, at jeg ganske ærligt føler, at det umiddelbart efter, at man har færdiggjort en 2 års overenskomst, ville virke både forsiket og næsten en bagatel fornærmende, hvis jeg kom og fortalte arbejdsmarkedets parter, hvad de skulle gøre på et område, som de kender fuldt så godt som jeg, som de diskuterer på hvert eneste møde, de har i deres lokale fagforeninger, og som de naturligvis som interesseorganisationer søger at tilgodese bedst muligt.

Derfor er jeg naturligvis taknemlig for hr. Bolvigs betragtninger om mine inspirerende egenskaber, men min opfattelse er altså, at denne inspiration for længst eksisterer hos arbejdsmarkedets parter selv og ikke behøver yderligere incitamenter.

Så skal jeg bare bekræfte hr. Honorés betragtninger. Allerede i augustforliget skabtes beslutningsgrundlaget vedrørende mulighederne for deltidsarbejde på det offentlige område. Jeg er kun glad for at kunne notere, at når denne del af forslaget i dag er faldet ud, er det en anerkendelse også fra venstres side af, at vi på det offentlige område er kommet igennem, men det viser samtidig forhåbentlig en viden om og forståelse for, at det offentlige områdes sammensætning, arbejdsområder og opdeling er så meget anderledes end det private arbejdsmarkeds område, at paralleller ikke umiddelbart kan drages.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Haarder) (V):

Jeg siger tak for det sidste indlæg og skal blot gøre opmærksom på, at det meste af min tale handlede om samfundsinteressen i disse

[Bertel Haarder.]

ting, samfundsinteressen i, at vi vender den udvikling, hvor flere og flere bliver skubbet ud af arbejdsmarkedet, at vi vender den udvikling, hvor vi i de næste 10 år får næsten 100.000 flere pensionister. Det er denne samfundsinteresse, jeg føler at vi ikke kan være hundrede procent sikre på at organisationerne af sig selv tager tilstrækkeligt hensyn til. Folketinget har en minister, for at man gennem ham kan sige til organisationerne: tænk lige på denne samfundsinteresse! Det var hovedhensigten med forslaget.

Arbejdsministeren (Erling Jensen):

Jeg deler hr. Bertel Haarders interesse for begrebet samfund og samfundsinteresser, men hr. Bertel Haarder sagde i sit første indlæg, at han ikke kunne drømme om, at man fra samfundets side medvirkede til noget, som ikke begge parter på arbejdspladsen var interesserede i, ja, han understregede udtrykket en veto. Derfor forstår jeg ikke rigtig modsætningsforholdet mellem en samfundsinteresse og den interesse, som medarbejdernes organisationer måtte have i at skabe de bedst mulige vilkår for deres medlemmer. Jeg går da ud fra, at hr. Bertel Haarder mener, at samfundsinteressen på dette punkt først tilgodeses, hvis der også er en interesse, som kan imødekommes, hos de pågældende for dette deltidsarbejde.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Haarder) (V):

Jeg skal ikke forlænge diskussionen, men blot understrege, at tilstanden i dag altså er den, at disse deltidsordninger er forbudt på store områder, og at man, ved at man i det mindste får fjernet denne hindring, øger muligheden for, at den samfundsinteresse, jeg taler om, i lidt højere grad bliver imødekommet. Så kan vi vist ikke komme det nærmere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Erlendsson):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis

ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Socialudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af lovene om folke-, invalide- og enkepension. (Nedsættelse af aldersgrænsen for førtidig folkepension fra 60 til 55 år m. v.). (Lovf. nr. L 51). Eksemplarer vil blive omdelt.

Fra 17 medlemmer har jeg modtaget anmodning om, at den af forsvarsministeren i går givne redegørelse om anskaffelse af F-16 flyene til det danske forsvar må blive sat til forhandling i tinget.

Sagen vil herefter komme til forhandling tirsdag den 26. april 1977.

I henhold til Europarådets statut, artikel 25 og artikel 26, skal der af folketingsmedlemmer udpeges 5 medlemmer og 5 stedfortrædere til Europarådets rådgivende forsamling 29. ordinære session.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Arbejdsmarkedsudv. (20/4 77):

Udtræder: Voigt

Nyt medlem: Arentoft

Markedsudvalget (21/4 77):

Udtræder: Svend Andersen (Rosk. a.)

Ny stedf.: Jørgen Junior

Boligudvalget (21/4 77):

Udtræder: Mølgaard

Nyt medlem: Alfred Hansen

Arbejdsmarkedsudv. (21/4 77):

Udtræder: Arentoft

Nyt medlem: Voigt

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 22. april, kl. 11 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Erlendsson.*